

Prajna: Ware Wijsheid

Ik wil vandaag wat zeggen over Prajna. Dat is Sanskriet en betekent Wijsheid of de Ware Wijsheid. Het zijn de woorden van Dajian Huineng, de 6de Chinese Stamhouder van de Sōtō-Zentraditie. In het Japans is zijn naam Daikan Enō. Hij leefde in de 7de eeuw.

Als jong persoon moest hij werken voor het onderhoud van zijn grootouders, zijn ouders waren al vroeg gestorven. Op een dag hoorde hij op straat iemand de Diamantsoetra opzeggen. Toen hoorde hij de zin uit die Soetra: “Ontsteek die houding van de geest waarin hij in niets bijzonders verblijft.” Of iets anders vertaald: “Laat die houding van de geest ontvlammen waarin hij in niets bijzonders verblijft.” Dat maakte zo’n indruk dat, zoals de teksten zeggen, hij verlicht werd. Hij tot een diep inzicht van de essentie van zijn eigen geest kwam.

Later, toen hij hoofd van een klooster was geworden (de abt), gaf hij een lezing over Prajna. Hij zei: “Prajna, Ware Wijsheid, is inherent in ieder aanwezig. Als we altijd en overal onze geest vrijhouden van dwaze begeerten en in alle omstandigheden wijs handelen, dan beoefenen we Prajna, Ware Wijsheid. Eén dwaze gedachte volstaat om Prajna te doen verbergen, terwijl één gedachte volstaat om Prajna te onthullen. Eén dwaze, kortstondige gedachte maakt van iemand een gewoon mens, terwijl één verlichte gedachte van iemand een Boeddha maakt.”

Is dat niet bijzonder? Eén gedachte, dwaze gedachte, maakt van ons een gewoon mens, onwetend van zijn eigen natuur. Maar één wijze gedachte, verlichte gedachte, maakt van ons een Boeddha. Zo dichtbij is het, Boeddhaschap.

Daikan Enō zegt vervolgens: “Eén kortstondige gedachte die iemand doet hechten aan zintuiglijke objecten, is bezoedeling, terwijl één gedachte die iemand bevrijdt van gehechtheid, verlichting is. Als we Prajna, Ware Wijsheid, gebruiken voor introspectie, dan worden we door en door verlicht, en zijn we klaar om de essentie van onze geest te doorgronden. Hierdoor worden we bevrijd. Als we bevrijding verwerven, bereiken we Prajna-Samadhi.” En dat betekent: een volledig ontspannen en vrije aandacht die alles is zijn onverdeeldheid waarneemt.

Nu komt iets interessants, hij zegt vervolgens: “Dit staat gelijk aan volkomen gedachteloosheid. Wat is “gedachteloosheid? Dit betekent dat we alle voorwerpen aanschouwen en doorgronden met een geest die volledig vrij is van gehechtheid.” En daarmee is eigenlijk de cirkel rond. Want hijzelf was verlicht geworden door het horen van die regel uit de Diamantsoetra: “Ontsteekt die houding van de geest waarin hij in niets bijzonders verblijft.” Met andere woorden, waarin de geest aan niets gehecht is, in niets vastzit, niet in zijn eigen gedachteconstructies, in zijn meningen, opinies, in zijn theorieën over de wereld, over de ander, over onszelf. Laat de geest volledig vrij zijn.

Maar hij geeft ook meteen een kleine waarschuwing. “Echter opzettelijk aan niets meer denken zodat alle gedachten worden onderdrukt, is volkomen verkeerd”. Dus ga niet proberen niet te denken. Dit is niet wat we in deze meditatie doen. Het is de geest laten ontspannen, ruim worden. En we laten alle dingen, of het nu gedachten zijn, emoties, of zintuiglijke waarnemingen komen en gaan. En natuurlijk, soms in het dagelijks leven moet je dit of dat vastpakken, het contempleren, erover nadenken. In je werk, in je relatie, thuis, buiten, in jezelf. Maar laat de geest niet vastplakken eraan, laat het uiteindelijk steeds weer gaan. En dan kom je terug naar Prajna, naar Ware Wijsheid, die inherent in ieder van ons aanwezig is. De Wijsheid, het weten van onze Ware natuur. De essentie van de geest die leeg is en daardoor elk moment gevuld kan worden.

Dan sluit Daikan Enō af met: “Zij die het pad van de gedachteloosheid begrijpen, zullen ervaren wat alle Boeddha’s hebben ervaren en zullen het Boeddhaschap verwerven.” Maar vergeet niet dat dit niet ergens ver in de toekomst ligt. Zoals hij al gezegd heeft, één dwaze gedachte volstaat om Prajna te doen verbergen, terwijl één gedachte volstaat om Prajna te onthullen.

Het is mooi om te zitten met: wat voor een gedachte dan? Wat is die kwaliteit van de gedachte en de relatie die onze geest ermee heeft dat het onze Ware Wijsheid doet verhullen of dat het juist onthult?

* * * * *

*Eerw. Baldwin Schreurs
Zondag 12 juni 2022*